

Чому не спрацювала національна ідея

14

Андрій ПАВЛОВСЬКИЙ,
народний депутат України

Непатріотично налаштована владна еліта, псевдореформатори виправдували перед народом свої бездарні дії, розвал економіки, зuboжіння широких верств населення тим, що «національна ідея не спрацювала», а реформування суспільства обов'язково призводить до його деградації.

Вітчизняний ринок ідей, нових технологій та інтелектуальних послуг, загалом науково-технічного потенціалу владна еліта віддала для наруги і на відкуп другорядним іноземним радникам – консультантам уряду та Президента. У створеній для України програмі «шокових реформ» Януковича, в моделі поліцейської «бананової» країни високі технології не передбачені, бо Україні ними уготовано шлях до кола слабозрозумітих держав, на периферію світового господарства.

Нація – це комплексне складне поняття, яке охоплює всі сторони життя з пам'яттю про минуле, із проблемами сьогодення і мріями про майбутнє. Всі проблеми розвитку нації відбиваються у проблемах мови. Асиміляція нації й розчинення в ядрі іншої сильнішої нації розпочинається саме з мовної асиміляції, а початок відродження, становлення нації теж розпочинається з відродження загальнодержавної мови.

Національна ідея є за суттю своєю ідеологією розвитку нації і держави.

Як відомо, ідеологія – це мета, мотивація й оцінка діяльності, еле-

Владна еліта всі провали й негаразди в проведенні реформ звалила на національну ідею...

У 90-ті роки ХХ століття національна ідея – це початок відродження суверенної України, це початок її державотворення, але вже через п'ять-шість перших років реформ владна еліта України всі провали і негаразди в проведенні реформ звалила на національну ідею.

мент суспільної свідомості, формула поведінки, відповідальність, схема розподілу власності, влади та інформації, правила взаємодії громадян, громадянського суспільства та владної і політичної еліти.

Отже, національна ідея є глобальною, всеохопною, і реалізується через національні інтереси у внутрішній і зовнішній політиці держави. Національна ідея – це стратегія розвитку держави, політична програма й економічна політика, це єдність духовності й моралі на основі менталітету народу.

Головна мета національної ідеї – постійне зростання добробуту нації, забезпечення і збереження умов для розвитку майбутнього покоління на основі своєї державності, економічної самодостатності, культури, мови, духовності, освіченості.

Особливості й ознаки української нації, специфічні тільки для України природні ресурси і географічне положення, самодостатність нації зумовлюють те, що в Україні може бути тільки українська модель розвитку, не європейська, не американська чи російська, а тільки українська. Звісно, що під час розбудови української моделі суспільства потрібно враховувати досвід і європейських країн, і США, і Японії, і Китаю тощо.

Тепер докладніше розглянемо питання про те, хто і чому неприхильно ставиться до національної ідеї. І взагалі, які місця і роль націо-

нальної ідеї на перехідному етапі, на етапі трансформації суспільства?

У розвитку цивілізації сформувалися дві крайнощі за ступенем втручання держави в економіку, що визначається найперше наявними формами власності.

Цими крайнощами є, з одного боку, класичний (дикий) капіталізм (вільний ринок), а з другого боку – державний соціалізм (централізоване планове господарство). З'ясується, що обом крайнощам стоїть на заваді явище нації і національної ідеї, і обидві крайнощі – більшовицька і олігархічна ставляться до них неприхильно.

У межах геоекономіки всі країни в світі можна поділити на два полюси – розвинені країни і країни периферії світового господарства. Розвинені країни покращують рівень життя свого населення за рахунок підсилення експлуатації, перетворення країн периферії світового господарства на сировинні придатки та ринки збуту.

З огляду на це розвинені країни зацікавлені, бо їм це вигідно, в політиці лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, вільній торгівлі, пропаганді відкритого суспільства, експансії на периферію масової культури. Інтеграція ж у світовий економічний йде на відповідних щаблях розвитку технологій і ніколи слабозрозумітих країн не можуть рівноправно інтегруватися із розвиненими. В слабозрозумітих

країнах вільного ринку, класичного капіталізму завжди «більше», ніж у розвинених.

Розвиненим країнам притаманна явна чи не явна, але чітко окреслена національна ідея, яка однозначно реалізується через національні інтереси (США, Японія, Німеччина тощо).

У розвинених країнах вільний ринок, досконала конкуренція – це вже данина історії. В них панують модель змішаної економіки, свобода особистості, але підпорядкована суспільним інтересам.

Класичний же капіталізм, особливо його модель Адама Сміта та Чиказької школи, яку нав'язали Україні міжнародні фінансові організації через умови співпраці з ними, – це атомізація (індивідуалізація), розпорошення суспільства, витравлення з людей, як пише Тойнбі, таких їхніх рис, як солідарність і співчуття. Це розрив зв'язків між поколіннями – життя одним днем, сьогодні. Як стверджує Ф. Хайек, «навіщо я кредитуватиму майбутнє, воно ж мене не фінансує».

Очевидно, порівняння цих ознак класичного капіталізму із тими, що несуть у собі нація і національна ідея, свідчить про наявність розбіжностей і навіть багато в чому протилежностей, суперечностей.

Національна ідея за своїм змістом посутньо стверджує ідеологію розвинених країн. Отже, якщо Україна ставить завдання відступити від шляху до класичного капіталізму, повернути на шлях змішаної економіки – до кола розвинених держав, то їй потрібно як свою ідеологію, ідею, що згуртує націю на цьому шляху, обрати тільки національну ідею, бо вона єдина, що веде до простору розвинених країн.

Як бачимо, політичні партії, діячі із крайніми лівими (комуністи) та крайніми правими (Партія регіонів) поглядами з однаковою затятістю (можливо, різними методами і під різними гаслами) зраджуватимуть, паплюжитимуть і боротимуться проти національної ідеї, бо саме національна ідея стоїть на перешкоді на шляху як до державного соціалізму (комунізму), так і до дикого олігархічного капіталізму.

Сьогоднішня влада зраджує українську національну ідею, реалізує чужу національну ідею і чужі національні інтереси.

Очевидно, що реформи почалися під гаслами національної ідеї в частині розбудови держави, а не нації. Але відтоді, як стратегія реформ владна еліта віддала на відкуп іноземним радникам і консультантам, вони почали працювати не на українські національні інтереси, а на інтереси своїх країн.

У такий спосіб була зраджена українська національна ідея в частині державотворення, яке розпочинається із досягнення економіч-

ної незалежності. Щодо розвитку нації (тобто проблеми добробуту народу, його культури, майбутнього), то ним так і не розпочали займатися.

Водночас на перехідному етапі в суспільстві ринкові механізми саморегуляції можуть бути ефективними тільки за наявності раціональної структури економіки, яку вони самі по собі в принципі не здатні створити. Раціональну структуру економіки можна створити тільки завдяки втручання держави в економіку, тобто через державне регулювання і, отже, на основі національної ідеї.

В усталеному режимі суспільства зменшується роль державного регулювання і, отже, зменшується «навантаження» на національну ідею в межах внутрішньої політики. Стосовно зовнішньої політики все залежить від національних інтересів на нинішньому історичному етапі розвитку нації.

Висновки

1. Національну ідею в Україні владна еліта зрадила повністю, щойно Україна стала суверенною державою. Національна ідея насправді «не спрацювала» не тому, що вона неактуальна, несвоєчасна й несучасна, а тому, що її відкинули, надавши пріоритет чужим національним інтересам на терені України. Виконавцями є всі ті, хто підтримав реформи заради реформ, реформи без мети, реформи за програмою «шокової терапії».

2. Якщо ставити за мету все-таки привести Україну до кола розвинених держав як рівноправного партнера, щоб досягнути високого життєвого рівня українського народу, то єдиною ідеологією нових реформ нового курсу для України може бути тільки національна ідея – як основа злагоди, єднання і цілеспрямованої діяльності суспільства в інтересах кожного її члена і майбутніх поколінь. Національна ідея може бути реалізована тільки українськими патріотами: фахівцями, політичними лідерами та лідерами країни.

3. Національна ідея може відіграти виключно важливу роль для ідеології в перехідний період, на етапі трансформації суспільства відповідно до моделі розвинених країн. Водночас вона стає на перешкоді як на шляху до державного соціалізму, так і на шляху до олігархічного капіталізму. Тому причіпники цих крайнощів розвитку суспільства ставляться до неї в кращому разі неприхильно, а в гіршому – відкидають її цілковито.

17 вересня виповнилося 145 років від дня народження видатного українця М и х а й л а Грушевського. Хоча ріс він переважно на чужині (в Ставрополі й Владикавказі),

духовною батьківщиною знаного вченого й першого лідера незалежної України стало село Сестринівка (Вінниччина), де був осідок батьків його матері Глафіри Захарівни. 17-річною дівчиною вона вийшла заміж за професора Київської духовної семінарії 30-річного Сергія Грушевського.

Наукова спадщина академіка М. Грушевського становить понад 2 тисячі праць, найвідоміші серед яких – «Історія України-Руси» (в 10 томах), «Нарис історії Київської землі», «Історія української літератури», «Ілюстрована історія України».

Із української зарубіжної історіографії до нас перекочував міф про М. Грушевського як першого президента України. Проте такої посади в УНР не існувало; не передбачала її й Конституція, ухвалена в останній день діяльності Центральної Ради, внаслідок чого М. Грушевський отримав диктаторські повноваження. Насправді видатний історик був головою (президентом) українського парламенту – Центральної Ради.

Після поразки Української революції мешкав в Австрії. 1924 року радянський уряд дозволив М. Грушевському повернутися на батьківщину. Згодом ученого звинуватили в контрреволюційній діяльності, інкримінували участь в антирадянській організації, вимагали зізнатися в підготовці терористичних актів і збройних замахів на провідних партійних діячів.

Наприкінці 1934 року М. Грушевський, відпочиваючи в одному з кисловодських санаторіїв, несподівано захворів і помер. «Чи смерть Грушевського була природною, чи сталася вона з таємного наказу советської влади – важко сказати. В кожнім разі, ця смерть була цілком своєчасна для влади», – писав історик Олександр Оглоблін.

Наукову спадщину М. Грушевського заборонили, а всіх учнів піддали репресіям. Єдину доньку вченого Катерину заарештували 1938 року. Вона померла через п'ять років ув'язнення в магаданському таборі.

Музеї М. Грушевського діють у Львові, Києві, на Івано-Франківщині та Вінниччині. Похований видатний українець на Байковому цвинтарі.

Ю. П.

Михайло Грушевський
15